

Niewęgłowska, Maria

"Dzieje Rzymu od założenia miasta. Księgi XLI-XLV", Periochy (Streszczenia) ksiąg XLVI-CXLII", Tytus Liwiusz, przekł. Mieczysław Brożek, Wrocław 1982 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 74/2, 394

1983

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Tytus Liwiusz, *Dzieje Rzymu od założenia miasta. Księgi XLI—XLV, Periocy (Streszczenia) ksiąg XLVI—CXLII*, przekład Mieczysław Brożek, Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo, Wrocław 1982, s. 333.

Nakładem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich ukazał się szósty i ostatni tom przekładu dzieła Tytusa Liwiusza „Dzieje Rzymu od założenia miasta”. Tom ten zawiera końcowe partie dzieła, którego poprzednie księgi ukazywały się jako 14, 17, 20, 23, 24 i 25 tomy „Biblioteki Przekładów z Literatury Antycznej” ukazującej się pod patronatem Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej Polskiej Akademii Nauk. Przekład poprzedza wstęp pióra tłumacza zatytułowany „Sens i rola dzieła Liwiusza”, w którym rozważana jest rola dziejopisarstwa Liwiusza na tle annalistyki rzymskiej. Pominięte są w nim szczegółowe informacje dotyczące życia i twórczości tego znamienitego historyka dziejów Rzymu, które zainteresowany czytelnik znajdzie w tomie zawierającym przekład ksiąg I—V we wstępie Józefa Wolskiego. Jeżeli ktoś chciałby zapoznać się z historią samego tekstu musi sięgnąć do tomu drugiego, zawierającego księgi VI—X oraz streszczenie ksiąg XI—XX, a poprzedzonego wstępem Mieczysława Brożka „Dzieje tekstu ksiąg Liwiusza »Ab Urbe Condita«”. Obecnie wydany tom obejmuje lata 178—179 p.n.e., z tym że historia lat 166—169 p.n.e. zasygnalizowana jest tylko w streszczeniach nie zachowanych ksiąg. Zgodnie z tradycją poprzednich tomów wydawcy umieścili *Fasti Consulares* obejmujące konsulów, których działalność przypadała na lata objęte danymi księgami dzieła Liwiusza. Tom uzupełnia również indeks imion osób mitologicznych, legendarnych i historycznych oraz indeks nazw geograficznych, topograficznych i ludów. Lekturę tekstu, zwłaszcza czytelnikowi nie obcującemu na co dzień z historią starożytną bardzo ułatwiają liczne plany i mapy.

M. N.

Corpus of early Arabic sources for West African History, translated by J. F. P. Hopkins, edited and annotated by N. Levtzion, J. F. P. Hopkins, „*Fontes Historiae Africanae*”, Series Arabica t. IV, Cambridge University Press, Cambridge 1981, s. 492.

Od ponad ośmiu lat trwają prace przygotowawcze nad wydaniem źródeł do historii Afryki w serii „*Fontes Historiae Africanae*”. Pracami tymi kieruje Prof. John Hunwick. Wydzielono dotychczas trzy serie: „Arabica”, „Aethiopica” i „Varia”. Jako tom IV (ale wcześniej ukazał się tylko t. I) w serii arabskiej ukazał się omawiany tu „Corpus”. Jest to dzieło bardzo obszerne, zawierające wszystkie znane teksty arabskie dotyczące Afryki Zachodniej, od najstarszych po wiek XVI. Jak więc widać określenie *early sources* rozumiane jest przez wydawców i autorów komentarzy szeroko. Cezurę zaczerpnięto z dziejów Afryki Zachodniej, w której odkrycia geograficzne z jednej strony, a podbój Songhaju przez Maroko z drugiej, spowodowały, że wiek XVI był okresem przełomowym. Innym zjawiskiem, które kształtowało zestaw omawianych źródeł był spadek atrakcyjności handlu transsaharyjskiego począwszy od ostatnich dziesięcioleci XVI w. Wraz z tym procesem zmniejszyła się liczba opisów Afryki Zachodniej pozostawionych przez pisarzy arabskich. Liczniejże stały się natomiast innego typu źródła — przede wszystkim związane z inwazją marokańską i funkcjonowaniem zależnego od Maroka paszalicu ze stolicą w Timbuktu.

Źródła opisowe, pochodzące ze stuleci VIII—XVI są już dosyć dobrze opracowane i udostępnione historykom przez orientalistów. Dotyczy to: krytycznych wydań całych dzieł poszczególnych autorów, zbiorów tekstów źródłowych, w których